ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету міжнародних відносин та права
Юрій МУДРИК

29 серпня 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Філософські проблеми наукового пізнання

Галузь знань – G Інженерія, виробництво та будівництво
Спеціальність – G5 Електроніка, електронні комунікації, приладобудування та радіотехніка

Освітньо-професійна програма – Електронні системи та мережі комунікацій

Обсяг дисципліни – 4 кредитів ЄКТС, ***Шифр дисципліни*** – ОЗП.02
Мова навчання – Українська
Статус дисципліни: Обов'язкова (загальної підготовки)
Факультет – Факультет міжнародних відносин і права
Кафедра – філософії та соціально-гуманітарних наук

Форма навчання	Курс	Семестр	Обсяг дисципліни	Кількість годин						Курсовий проект	Курсова робота	Форма семестрового контролю	
				Аудиторні заняття				Індивідуальна робота студента	Самостійна робота, у т.ч. ІРС				
			Кредити ЄКТС	Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Семінарські заняття					Залік	Іспит
Д	1	1	4,0	120	16	-	18	-	86	-	-	-	+
Разом ДФН			**4,0**	**120**	**16**	**-**	**18**	**-**	**86**	**-**	**-**	**-**	**1**

Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми «Електронні системи та мережі комунікацій» за спеціальністю G5 Електроніка електронні комунікації, приладобудування та радіотехніка.

Робоча програма складена _____ д.філос.н., професор Наталія ПЕТРУК

Схвалена на засіданні кафедри філософії та соціально-гуманітарних дисциплін
Протокол від 29 серпня 2025 № 1. Зав. кафедри _____ Наталія ПЕТРУК

Робоча програма розглянута та схвалена вченою радою факультету міжнародних відносин і права
Голова вченої ради факультету _____ Юрій МУДРИК

Хмельницький 2025

ЛИСТ ПОГОДЖЕННЯ

Посада	Назва факультету	Підпис	Ініціали, прізвище
Завідувач кафедри телекомунікацій, медійних та інтелектуальних технологій	Факультет інформаційних технологій		Сергій ПІДЧЕНКО
Гарант освітньо-професійної програми	Факультет інформаційних технологій		Юлій БОЙКО

3 ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Дисципліна «Філософські проблеми наукового пізнання» є дисципліною загальної підготовки і займає важливе місце в підготовці здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за освітньо-професійною програмою «G5 Електроніка, електронні комунікації, приладобудування та радіотехніка» в межах спеціальності «Електроніка, електронні комунікації, приладобудування та радіотехніка».

Пререквізити – вихідна

Постреквізити – ОЗП.01 Методологія та організація наукових досліджень; ОЗП.03 Іноземна мова за професійним спрямуванням.

Відповідно до освітньої програми дисципліна має забезпечити:

– ***компетентності***: Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу (ЗК01); Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК02); Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності (ЗК03); Здатність проведення досліджень на відповідному рівні (ЗК07); Здатність генерувати нові ідеї (креативність)(ЗК08).

– ***програмні результати навчання***: Організовувати власну професійну, науково-дослідницьку та інноваційну діяльність на основі принципів системного підходу та методології наукових досліджень в галузі інформаційно-комунікаційних мереж, електронних комунікацій, радіотехнічних систем (ПРН01); Враховувати соціальні і морально-етичні норми, налагоджувати результативне співробітництво у колективі при проведенні наукових досліджень і виконанні проєктів в галузі інформаційно-комунікаційних мереж, електронних комунікацій, радіотехнічних систем (ПРН02); Здійснювати пошук інформації у науково-технічній та довідковій літературі, патентах, базах даних, інших джерелах, аналізувати і оцінювати цю інформацію (ПРН14).

Мета дисципліни. Аналіз природи та особливостей наукового пізнання, дослідження пізнавальних процедур і методів, які забезпечують продукування нового знання, оцінка значущості володіння науковою методологією в підготовці конкурентоздатних фахівців у галузі інформаційних технологій.

Предмет дисципліни – природа наукового пізнання, сутність наукового знання, його місце в системі культури і комунікацій, наука як особливий спосіб пізнання світу.

Завдання дисципліни. Формування загальних та спеціальних компетентностей щодо розуміння наукового пізнання як вияву людської діяльності; розуміння сутності та особливостей наукового знання; характеристика емпіричного та теоретичного рівнів наукового пізнання; аналіз методології наукового дослідження; розгляд основних епістемологічних концепцій в сучасній науці; аналіз наукового пізнання з урахуванням ціннісного та культурного контексту; формування здатності застосовувати філософську методологію в конкретно-науковому пізнанні (у галузі інформаційних технологій).

Очікувані результати навчання. Після вивчення дисципліни студент повинен: *знати* об’єкт, предмет і головні завдання дисципліни; *розуміти* основні тенденції розвитку наукового пізнання; *аналізувати* способи формування наукових знань в інформаційному суспільстві; *оцінювати* перспективи розвитку наукового знання з урахуванням етичних норм і цінностей; *синтезувати* філософське та конкретно-наукове знання про наслідки впливу науки й техніки на стан людини і сучасної цивілізації; *застосовувати* отримані знання при вирішенні професійних завдань у галузі інформаційних технологій.

4 Структура залікових кредитів дисципліни

Назва теми	**Кількість годин, відведених на:**		
	лекції	**семінарські заняття**	**самостійну роботу**
Тема 1. Філософія пізнання	2	2	11
Тема 2. Особливості наукового пізнання. Наукове знання	2	2	11
Тема 3. Генеза наукового пізнання: історичний аспект	2	2	11
Тема 4. Рівні наукового пізнання	2	2	11
Тема 5. Методи і прийоми дослідження	2	2	11
Тема 6. Динаміка науки, теоретичні моделі розвитку науки	2	2	11
Тема 7. Сучасні концепції наукового пізнання	2	2	10
Тема 8. Наукове пізнання і цінності. Наукове пізнання в системі культури	2	4	10
Всього	**16**	**18**	**86**

5 Програма навчальної дисципліни
5.1 Зміст лекційного курсу

Номер лекції	Перелік тем лекцій, їх анотації	Години
1	**Тема 1. Філософія пізнання.** Специфіка філософського підходу до наукового пізнання. Філософія пізнання і формування нового наукового світогляду. Наука як специфічна форма наукового пізнання. Соціокультурна обумовленість наукового пізнання. Нове розуміння місця наукового знання в культурі. Інформаційна революція і наукове пізнання. Мислення і наукове пізнання. Позитивістська філософія і спроби методологічного обґрунтування наукового пізнання. Література: [1, с. 5-12], [2, с. 10-30], [4, с. 3-10], 5.	2
2	**Тема 2. Особливості наукового пізнання. Наукове знання.** Наукове пізнання як форма людської діяльності. Наукове пізнання і культурний контекст. Сутність наукового знання. Знання та інформація. Класифікація форм знання. Особливості наукового знання. Критерії наукового знання. Функції наукового знання. Опис, розуміння, пояснення, передбачення. Суб'єкт і об'єкт наукового пізнання. Будова і динаміка наукового знання. Природниче, гуманітарне, технічне знання в структурі наукового знання. Фундаментальне та прикладне знання. Наукове знання в інформаційному суспільстві. Література: [1, с. 99-132], [2, с.30-45], [3, с. 110-161], [5, с. 15-35], 5.	2
3	**Тема 3. Ґенеза наукового пізнання: історичний аспект.** Донаукове знання і стихійно-емпіричне пізнання. Наукове знання в культурі стародавньої Греції. Становлення науки як теоретичної діяльності. Специфіка наукового мислення та уявлення про природу в середні віки. Світоглядні основи наукового пізнання в добу Відродження. Вплив наукової революції XVI - XVII ст. на розвиток науки. Зміна уявлень про метод наукового пізнання: класична, некласична, постнекласична наука. Наукове пізнання і нове світорозуміння в сучасному світі. Література: [1, с. 99-132], [3, с. 161-191], [4, с.35-40], 5.	2
4	**Тема 4. Рівні наукового пізнання.** Основні структурні елементи наукового пізнання. Емпіричне пізнання. Теоретичний рівень пізнання та його специфіка. Чуттєве та раціональне в пізнанні. Метатеоретичний рівень пізнання. Парадигмальний рівень дослідження. Філософські засади науки як підвалини наукового пізнання. Система теоретичних засад наукового пізнання. Стиль наукового мислення як система методологічних принципів і нормативів. Форми наукового пізнання. Література: [1, с. 137-170], [2, с. 35-47], [3, с. 10-25], [4, с. 196-248], 5.	2
5	**Тема 5. Методи і прийоми дослідження.** Поняття наукового методу та його значення для науки. Методика дослідницької роботи. Класифікація методів. Наукові методи емпіричного дослідження. Порівняння, спостереження, вимірювання, експеримент. Методи теоретичного дослідження. Абстрагування, ідеалізація, уявний експеримент, гіпотетико-дедуктивний метод, аксіоматичний метод. Загально-логічні методи: аналіз, синтез, індукція, узагальнення, аналогія, моделювання, формалізація. Системний підхід у науковому пізнанні. Структурно-функціональний аналіз у соціально-гуманітарних науках. Література: [1, с. 142-150], [2, с. 36-40], [3, с. 43-50], [4, с. 111-135], 5.	2
6	**Тема 6. Динаміка науки, теоретичні моделі розвитку науки.** Основні теоретичні моделі наукового пізнання. Специфіка кумулятивного та антикумулятивного підходу до наукового пізнання. Класичний фундаменталізм в історії науки. Діалектико-матеріалістична модель розвитку науки. Концепція зростання наукового знання К. Поппера. Концепція історичної динаміки науки	2

	Т. Куна. Методологія науково-дослідницьких програм І. Лакатоса. “Методологічний анархізм” П. Фейєрабенда. Сучасне наукове пізнання і проблема наступності наукових знань. Загальні закономірності розвитку наукового пізнання. Література: [1, с. 51-64], [2, с.41-50], [3, с. 185-200], 5.	
7	**Тема 7. Сучасні концепції наукового пізнання.** Наукове пізнання як фактор цивілізаційного розвитку. Наукове пізнання і формування нового світобачення у сучасному світі. Синергетика як нова стратегія наукового пошуку. Теорія самоорганізації і методологія пізнання когнітивних, природних і соціальних систем. Глобальний еволюціонізм у системі наукового знання. Міждисциплінарний синтез знань у науковому дослідженні. Формування нової парадигми гуманітарної науки і методологія соціально-гуманітарного пізнання. Література: [1, с. 179-200], [2, с. 150-250], [3, с. 370-420], 5.	2
8	**Тема 8. Наукове пізнання і цінності. Наукове пізнання в системі культури.** Наукове пізнання як феномен культури. Пізнання і цінності: співвідношення істинності та цінності. Соціальні, моральні, естетичні, культурні ціннісні орієнтації та їх роль у науковому пізнанні. Осмислення взаємозв'язку наукових і соціальних цінностей як умова розвитку сучасної науки. Вплив культурно-історичних факторів на розвиток наукового пізнання. Ціннісно-нормативні структури наукового пізнання. Етика науки. Естетичні критерії наукового дослідження. Принципи і норми академічної доброчесності. Література: [1, с. 231-247], [3, с. 300-350], [4, с. 90-100], 5.	2
Разом за семестр:		**16**

5.2 Зміст семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Години
1	Тема 1. Філософія пізнання. Література: [1, с. 5-12], [2, с. 10-30], [4, с. 3-10], 5.	2
2	Тема 2. Особливості наукового пізнання. Наукове знання Література: [1, с. 99-132], [2, с.30-45], [3, с. 110-161], [5, с. 15-35], 5.	2
3	Тема 3. Ґенеза наукового пізнання: історичний аспект. Література: [1, с. 99-132], [3, с. 161-191], [4, с.35-40], 5.	2
4	Тема 4. Рівні наукового пізнання. Література: [1, с. 137-170], [2, с. 35-47], [3, с. 10-25], [4, с. 196-248], 5.	2
5	Тема 5. Методи і прийоми дослідження. Література: [1, с. 142-150], [2, с. 36-40], [3, с. 43-50], [4, с. 111-135], 5.	2
6	Тема 6. Динаміка науки, теоретичні моделі розвитку науки. Література: [1, с. 51-64], [2, с.41-50], [3, с. 185-200], 5.	2
7	Тема 7. Сучасні концепції наукового пізнання. Література: [1, с. 179-200], [2, с. 150-250], [3, с. 370-420], 5.	2
8	Тема 8. Наукове пізнання і цінності. Наукове пізнання в системі культури. Література: [1, с. 231-247], [3, с. 300-350], [4, с. 90-100], 5.	2
9	Підсумкове заняття	2
Разом за семестр:		**18**

5.3 Зміст самостійної роботи

Самостійна робота студентів усіх форм здобуття освіти полягає у систематичному опрацюванні програмного матеріалу з відповідних джерел інформації, підготовці до семінарських занять. Крім цього до послуг студентів сторінка навчальної дисципліни у Модульному середовищі для навчання, де розміщені робоча програма дисципліни та необхідні документи з її навчально-методичного забезпечення.

Керівництво самостійною роботою здійснюється викладачем згідно з розкладом консультацій у позаурочний час.

Номер тижня	Вид самостійної роботи	Кількість годин
1–2	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до семінарського заняття.	11
3-4	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до семінарського заняття.	11
5-6	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до семінарського заняття.	11
7-8	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до семінарського заняття.	11
9-10	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до семінарського заняття.	11
11-12	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до семінарського заняття.	11
13-14	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до семінарського заняття.	10
15-16	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до підсумкового контрольного заходу	10
	Разом:	**86**

6 Технології та методи навчання

Процес навчання з дисципліни ґрунтується на використанні традиційних та сучасних технологій. Зокрема, лекції (з використанням методів проблемного навчання); семінарські заняття (бесіда, обговорення проблемних ситуацій), самостійна робота (опрацювання теоретичного матеріалу).

7 Методи контролю

Поточний контроль здійснюється під час семінарських занять, а також у дні проведення контрольних заходів, встановлених робочим планом дисципліни. Семестровий контроль проводиться у формі іспиту. Загальна оцінка виводиться із врахуванням підсумкової оцінки за результатами поточного контролю видів діяльності, передбачених робочою програмою, та оцінки з підсумкового контрольного заходу.

Кожний вид роботи з дисципліни оцінюється за чотирибальною шкалою. Семестрова підсумкова оцінка визначається як середньозважена з усіх видів навчальної роботи, виконаних і зданих позитивно з врахуванням коефіцієнта вагомості. Вагові коефіцієнти змінюються залежно від структури дисципліни і важливості окремих її видів робіт.

При оцінюванні знань студентів використовуються різні засоби контролю, зокрема: усне опитування на семінарських заняттях; засвоєння теоретичного матеріалу з тем перевіряється тестовим контролем; контроль здійснюється згідно з робочою програмою дисципліни.

При виведенні підсумкової семестрової оцінки враховуються результати як поточного контролю (наведені вище), так і підсумкового контролю, який проводиться з усього

матеріалу дисципліни за білетами, попередньо розробленими і затвердженими на засіданні кафедри. Здобувач вищої освіти, який набрав з будь-якого виду навчальної роботи, суму балів нижчу за 60 відсотків від максимального балу, ***не допускається*** до семестрового контролю, поки не виконає обсяг роботи, передбачений Робочою програмою. Здобувач вищої освіти, який набрав позитивний середньозважений бал (60 відсотків і більше від максимального балу) з усіх видів поточного контролю і не склав іспит, вважається таким, який ***має*** академічну заборгованість. Ліквідація академічної заборгованості із семестрового контролю здійснюється у період екзаменаційної сесії або за графіком, встановленим деканатом відповідно до «Положення про контроль і оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ».

8 Політика дисципліни

Політика навчальної дисципліни загалом визначається системою вимог до здобувача вищої освіти, що передбачені чинними положеннями Університету про організацію і навчально-методичне забезпечення освітнього процесу. Зокрема, проходження інструктажу з техніки безпеки; відвідування занять з дисципліни є обов'язковим. За об'єктивних причин (підтверджених документально) теоретичне навчання за погодженням із лектором може відбуватись в он-лайн режимі. Успішне опанування дисципліни і формування фахових компетентностей і програмних результатів навчання передбачає необхідність підготовки до семінарських занять (вивчення теоретичного матеріалу з теми), активної праці на занятті, участі у дискусіях щодо прийнятих рішень при виконанні здобувачами задач тощо.

Здобувачі вищої освіти мають дотримуватися встановлених термінів виконання всіх видів навчальної роботи відповідно до робочої програми навчальної дисципліни. Пропущене заняття студент зобов'язаний відпрацювати у встановлений викладачем термін, але не пізніше, ніж за два тижні до кінця теоретичних занять у семестрі.

Засвоєння студентом теоретичного матеріалу з дисципліни оцінюється за результатами опитування під час семінарських занять.

Здобувач вищої освіти, виконуючи самостійну роботу з дисципліни, має дотримуватися політики доброчесності (заборонені списування, плагіат (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). У разі виявлення порушення політики академічної доброчесності в будь-яких видах навчальної роботи здобувач вищої освіти отримує незадовільну оцінку і має повторно виконати завдання з відповідної теми (виду роботи), що передбачені робочою програмою. Будь-які форми порушення академічної доброчесності ***не допускаються.***

У межах вивчення навчальної дисципліни здобувачам вищої освіти передбачено визнання і зарахування результатів навчання, набутих шляхом неформальної освіти, що розміщені на доступних платформах, які сприяють формування компетентностей і поглибленню результатів навчання, визначених робочою програмою дисципліни, або забезпечують вивчення відповідної теми та/або виду робіт з програми навчальної дисципліни (детальніше у Положенні про порядок визнання та зарахування результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ).

Окремі теми курсу можуть бути зараховані у випадку отримання студентом **результатів навчання у неформальній освіті**, що підтверджені відповідним документом (сертифікат, свідоцтво, освітня програма тощо) та відповідно до Положення про порядок визнання та перезарахування результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ.

9 Оцінювання результатів навчання студентів у семестрі

Оцінювання академічних досягнень здобувача вищої освіти здійснюється відповідно до «Положення про контроль і оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ». При поточному оцінюванні виконаної здобувачем роботи з кожної структурної одиниці і отриманих ним результатів викладач виставляє йому певну кількість балів із встановлених Робочою програмою для цього виду роботи. При цьому кожна структурна одиниця навчальної роботи може бути зарахована, якщо здобувач набрав не менше

60 відсотків (мінімальний рівень для позитивної оцінки) від максимально можливої суми балів, призначеної структурній одиниці.

При оцінюванні результатів навчання здобувачів вищої освіти з будь-якого виду навчальної роботи (структурної одиниці) рекомендується використовувати наведені нижче узагальнені критерії:

Таблиця – Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти

Оцінка та рівень досягнення здобувачем запланованих ПРН та сформованих компетентностей	**Узагальнений зміст критерія оцінювання**
Відмінно (високий)	Здобувач вищої освіти глибоко і у повному обсязі опанував зміст навчального матеріалу, легко в ньому орієнтується і вміло використовує понятійний апарат; уміє пов'язувати теорію з практикою, вирішувати практичні завдання, впевнено висловлювати і обґрунтовувати свої судження. Відмінна оцінка передбачає логічний виклад відповіді мовою викладання (в усній або у письмовій формі), демонструє якісне оформлення роботи і володіння спеціальними приладами та інструментами, прикладними програмами. Здобувач не вагається при видозміні запитання, вміє робити детальні та узагальнюючі висновки, демонструє практичні навички з вирішення фахових завдань. При відповіді допустив дві–три несуттєві ***похибки***.
Добре (середній)	Здобувач вищої освіти виявив повне засвоєння навчального матеріалу, володіє понятійним апаратом, орієнтується у вивченому матеріалі; свідомо використовує теоретичні знання для вирішення практичних задач; виклад відповіді грамотний, але у змісті і формі відповіді можуть мати місце окремі неточності, нечіткі формулювання правил, закономірностей тощо. Відповідь здобувача вищої освіти будується на основі самостійного мислення. Здобувач вищої освіти у відповіді допустив дві–три ***несуттєві помилки***.
Задовільно (достатній)	Здобувач вищої освіти виявив знання основного програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та практичної діяльності за професією, справляється з виконанням практичних завдань, передбачених програмою. Як правило, відповідь здобувача вищої освіти будується на рівні репродуктивного мислення, здобувач вищої освіти має слабкі знання структури навчальної дисципліни, допускає неточності і ***суттєві помилки*** у відповіді, вагається при відповіді на видозмінене запитання. Разом з тим, набув навичок, необхідних для виконання нескладних практичних завдань, які відповідають мінімальним критеріям оцінювання і володіє знаннями, що дозволяють йому під керівництвом викладача усунути неточності у відповіді.
Незадовільно (недостатній)	Здобувач вищої освіти виявив розрізнені, безсистемні знання, не вміє виділяти головне і другорядне, допускається помилок у визначенні понять, перекручує їх зміст, хаотично і невпевнено викладає матеріал, не може використовувати знання при вирішенні практичних завдань. Як правило, оцінка «незадовільно» виставляється здобувачеві вищої освіти, який не може продовжити навчання без додаткової роботи з вивчення навчальної дисципліни.

Структурування дисципліни за видами навчальної роботи і оцінювання результатів навчання студентів денної форми здобуття освіти у семестрі

<table>
<tr><td colspan="8" rowspan="2">Аудиторна робота (семінарські заняття)</td><td>Контрольні заходи</td><td>Самостійна робота</td><td>Семестровий контроль</td><td>Разом</td></tr>
<tr><td>Тестовий контроль:</td><td>СР</td><td>Іспит</td><td rowspan="2"></td></tr>
<tr><td>Т1</td><td>Т2</td><td>Т3</td><td>Т4</td><td>Т5</td><td>Т6</td><td>Т7</td><td>Т8</td><td>Т1-8</td><td></td><td></td></tr>
<tr><td colspan="12">Кількість балів за вид навчальної роботи (мінімум-максимум)</td></tr>
<tr><td>5-8</td><td>5-8</td><td>5-8</td><td>5-8</td><td>5-8</td><td>5-8</td><td>5-8</td><td>5-8</td><td></td><td>6-10</td><td>24-40</td><td rowspan="2">60-100*</td></tr>
<tr><td colspan="8">24-40</td><td>12-20</td><td>6-10</td><td>24-40</td></tr>
</table>

Примітки: *За набрану з будь-якого виду навчальної роботи з дисципліни кількість балів, нижче встановленого мінімуму, здобувач отримує незадовільну оцінку і має її перездати у встановлений викладачем (деканом) термін. Інституційна оцінка встановлюється відповідно до таблиці «**Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС**».

Оцінювання на семінарських заняттях

Оцінка, яка виставляється за семінарське заняття, складається з таких елементів: усне опитування студентів на знання теоретичного матеріалу з теми; вільне володіння студентом спеціальною термінологією і уміння професійно обґрунтувати прийняті рішення при розв'язуванні завдань.

При оцінюванні результатів навчання здобувачів вищої освіти на семінарських заняттях викладач користується наведеними нижче критеріями:

Таблиця – Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти

Оцінка та рівень досягнення здобувачем запланованих ПРН та сформованих компетентностей	**Узагальнений зміст критерія оцінювання**
Відмінно (високий)	Студент глибоко і у повному обсязі опанував зміст навчального матеріалу, легко в ньому орієнтується і вміло використовує понятійний апарат; уміє пов'язувати теорію з практикою, вирішувати практичні завдання, впевнено висловлювати і обґрунтовувати свої судження. Відмінна оцінка передбачає логічний виклад відповіді мовою викладання (в усній або у письмовій формі), демонструє якісне оформлення завдань. Здобувач не вагається при видозміні запитання, вміє робити детальні та узагальнюючі висновки, демонструє практичні навички з вирішення фахових завдань. При відповіді допустив дві–три несуттєві ***похибки***.
Добре (середній)	Студент виявив повне засвоєння навчального матеріалу, володіє понятійним апаратом, орієнтується у вивченому матеріалі; свідомо використовує теоретичні знання для вирішення практичних задач; виклад відповіді грамотний, але у змісті і формі відповіді можуть мати місце окремі неточності, нечіткі формулювання правил, закономірностей тощо. Відповідь студента будується на основі самостійного мислення. Студент у відповіді допустив дві–три ***несуттєві помилки***.

Задовільно (достатній)	Студент виявив знання основного програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та практичної діяльності за професією, справляється з виконанням практичних завдань, передбачених програмою. Як правило, відповідь студента будується на рівні репродуктивного мислення, студента має слабкі знання структури навчальної дисципліни, допускає неточності і ***суттєві помилки*** у відповіді, вагається при відповіді на видозмінене запитання. Водночас студент набув навичок, необхідних для виконання нескладних практичних завдань, які відповідають мінімальним критеріям оцінювання і володіє знаннями, що дозволяють йому під керівництвом викладача усунути неточності у відповіді.
Незадовільно (недостатній)	Студент виявив розрізнені, безсистемні знання, не вміє виділяти головне і другорядне, допускається помилок у визначенні понять, перекручує їх зміст, хаотично і невпевнено викладає матеріал, не може використовувати знання при вирішенні практичних завдань. Як правило, оцінка «незадовільно» виставляється студенту, який не може продовжити навчання без додаткової роботи з вивчення навчальної дисципліни.

Оцінювання тестових завдань.

Тематичний тест для кожного студента складається з двадцяти тестових завдань, кожне з яких оцінюється одним балом. Максимальна сума балів, яку може набрати студент, складає 20. Тестування студент може пройти в он-лайн режимі в модульному середовищі.

Відповідно до таблиці структурування видів робіт за тематичний контроль здобувач залежно від кількості правильних відповідей може отримати від 12 до 20 балів.

Таблиця – Розподіл балів залежно від наданих правильних відповідей на тестові завдання

Кількість правильних відповідей	1–11	12–15	16–18	19–20
Кількість балів	-	12–15	16–18	19–20

Примітка. Мінімальний позитивний бал відповідає 60% правильних відповідей від загальної кількості питань.

При отриманні негативної оцінки тест слід перездати до терміну наступного контролю.

Оцінювання результатів підсумкового семестрового контролю (іспит)

Освітня програма передбачає підсумковий семестровий контроль з дисципліни у формі іспиту, завданням якого є системне й об’єктивне оцінювання як теоретичної, так і практичної підготовки здобувача з навчальної дисципліни. Складання іспиту відбувається за попередньо розробленими і затвердженими на засіданні кафедри білетами.

Таблиця – Оцінювання результатів підсумкового семестрового контролю здобувачів денної форми навчання (40 балів для підсумкового контролю)

Види завдань	Для кожного окремого виду завдань		
	Мінімальний (достатній) бал (задовільно)	**Потенційні позитивні бали* (середній бал) (добре)**	**Максимальний (високий) бал (відмінно)**
Теоретичне питання № 1	12	16	20
Теоретичне питання № 2	12	16	20
Разом:	**24**	**32**	**40**

Примітка. ****Позитивний бал за іспит, відмінний від мінімального (24 балів) та максимального (40 балів), знаходиться в межах 25-39 балів та розраховується як сума балів за усі структурні елементи (завдання) іспиту.***

Для кожного окремого виду завдань підсумкового семестрового контролю застосовуються критерії оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти, наведені вище (**Таблиця – Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти).**

Підсумкова семестрова оцінка за інституційною шкалою і шкалою ЄКТС визначається в автоматизованому режимі після внесення викладачем результатів оцінювання у балах з усіх видів навчальної роботи до електронного журналу. Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС наведені нижче у таблиці «Співвідношення».

Семестровий іспит виставляється, якщо загальна сума балів, яку набрав студент з дисципліни за результатами поточного контролю, знаходиться у межах від 60 до 100 балів. При цьому за інституційною шкалою ставиться оцінка «відмінно/добре/задовільно», а за шкалою ЄКТС – буквене позначення оцінки, що відповідає набраній студентом сумі балів відповідно до таблиці Співвідношення.

Таблиця – Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС

Оцінка ЄКТС	**Рейтингова шкала балів**	**Інституційна оцінка** (рівень досягнення здобувачем вищої освіти запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни)	
		Залік	**Іспит/диференційований залік**
A	90-100	Зараховано	***Відмінно*/*Excellent*** – високий рівень досягнення запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни, що свідчить про безумовну готовність здобувача до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом
B	83-89		***Добре*/*Good*** – середній (максимально достатній) рівень досягнення запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни та готовності до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом
C	73-82		
D	66-72		***Задовільно*/*Satisfactory*** – наявні мінімально достатні для подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом результати навчання з навчальної дисципліни
E	60-65		
FX	40-59	Не зараховано	***Незадовільно*/*Fail*** – низка запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни відсутня. Рівень набутих результатів навчання є недостатнім для подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом
F	0-39		***Незадовільно*/*Fail*** – результати навчання відсутні

10 Питання для самоконтролю результатів навчання

1. Мета, завдання і зміст курсу «Філософські проблеми наукового пізнання».
2. Філософія пізнання як галузь філософії.
3. Взаємодія наукового і філософського знання.
4. Позитивізм. Концепція наукового пізнання в «першому» позитивізмі.
5. Емпіріокритицизм (другий позитивізм). Проблема філософського обґрунтування пізнання.
6. Неопозитивістська методологія наукового пізнання. Принцип верифікації.
7. Моделі розвитку науки в сучасній філософії.
8. Концепція зростання знань К. Поппера.
9. Концепція історичної динаміки науки Т. Куна. Поняття парадигми.
10. Концепція науково-дослідницьких програм І. Лакатоса.
11. "Анархістська епістемологія" П. Фейєрабенда.
12. Сутність пізнання: пізнання як відображення.
13. Специфіка філософського підходу до наукового пізнання. Особливості наукового пізнання.
14. Сутність знання. Знання та інформація.
15. Класифікація форм знання. Наукове знання.
16. Функції наукового знання.
17. Чуттєве і раціональне пізнання. Емпіризм та раціоналізм.
18. Роль інтуїції в науковому пізнанні.
19. Емпіричний рівень наукового пізнання.
20. Теоретичний рівень наукового пізнання.
21. Стратегії наукового дослідження в постнекласичній науці.
22. Наука як форма наукового пізнання.
23. Суб'єкт, об'єкт і предмет наукового пізнання.
24. Історичні етапи розвитку науки. Передумови виникнення науки.
25. Наукове знання в античній культурі.
26. Філософське та наукове знання в добу середньовіччя та Відродження.
27. Наукова революція XVI - XVII ст. і зміна уявлень про наукове пізнання.
28. Загально-логічні методи наукового пізнання.
29. Наукова революція кінця XIX - початку XX ст. і особливості наукового пізнання.
30. Наукове знання, його особливості.
31. Наукове пізнання як соціокультурний феномен.
32. Форми наукового пізнання.
33. Філософське поняття методології.
34. Поняття наукового методу та його значення для науки.
35. Методи емпіричного і теоретичного дослідження, їх відмінність і зв'язок.
36. Особливості гіпотетико-дедуктивного методу дослідження.
37. Наукові методи емпіричного дослідження. Значення експерименту в науковій діяльності.
38. Наукові методи теоретичного дослідження. Абстрагування, ідеалізація, формалізація, аксіоматичний метод.
39. Сучасна методологія наукового пізнання.
40. Аналіз і синтез. Індукція і дедукція. Аналогія, моделювання.
41. Пізнання і цінності. Наукові і соціальні цінності.
42. Етика науки. Нормативні основи науки.
43. Наукове пізнання як феномен культури.
44. Класифікація методів наукового пізнання.
45. Наукове пізнання і сучасний глобалізований світ.
46. Гіпотеза, проблема, факт, теорія, концепція, ідея як форми наукового пізнання.
47. Роль математики у розвитку сучасної науки. Побудова математизованих теорій і наукове пізнання.
48. Специфіка технічного, гуманітарного і природничого пізнання.
49. Зміна уявлень про наукове пізнання в інформаційному суспільстві.
50. Інформатизація соціального простору й інформаційні технології.

51. Когнітивні та соціальні цінності: взаємодія та пріоритети в пізнанні.
52. Інформаційні технології і сучасний світ: гуманістична свідомість як вимога сучасності.
53. Вплив інформаційних технологій на розвиток науки.
54. Філософія штучного інтелекту.
55. Наукове пізнання в системі культури. Соціокультурна обумовленість наукового пізнання.
56. Моделювання як науковий метод. Математичне моделювання.
57. Мережеві технології та їх роль у житті суспільства.
58. Інноваційні технології й активізація дослідницько-інноваційної діяльності.
59. Логіка і методологія науки.
60. Етика науки. Етичні принципи та норми в науковому пізнанні.
61. Ціннісно-нормативні структури наукового пізнання.
62. Принципи і норми академічної доброчесності.
63. Філософія штучного інтелекту.
64. Етичні аспекти використання штучного інтелекту.

11 Навчально-методичне забезпечення

Освітній процес з дисципліни «Філософські проблеми наукового пізнання» забезпечений необхідними навчально-методичними матеріалам, що розмішені в Модульному середовищі для навчання MOODLE:

1. Курс «Філософські проблеми наукового пізнання». https://msn.khmnu.edu.ua/course/view.php?id=4843
2. Філософські проблеми наукового пізнання: методичні рекомендації до самостійного вивчення дисципліни для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти факультету інформаційних технологій / Петрук Н.К., Гапченко О.В., Гоцуляк В.М., Мудраков В.В., Лютко Н.В. (електр. вид.). - Хмельницький, 2022.

12 Матеріально-технічне та програмне забезпечення дисципліни

Інформаційна та комп'ютерна підтримка: ПК, планшет, смартфон або інший мобільний пристрій, проєктор. Програмне забезпечення: програми Microsoft Office або аналогічні, доступ до мережі Інтернет, робота з презентаціями.

Вивчення навчальної дисципліни не потребує використання спеціального програмного прикладного забезпечення, крім загальновживаних програм і операційних систем.

13 Рекомендована література:

Основна:

1. Петрук Н.К., Гапченко О.В. Філософія науки: навчальний посібник. – Хмельницький: ХНУ, 2025.
2. Рубанець О. Філософські проблеми наукового пізнання. Суми: Університетська книга, 2023. 229 с.
3. Стежко З.В., Римар С.Л. Філософські проблеми наукового пізнання. Київ: ЦНТУ, 2022. 150 с.
4. Тараоєв Я.В., Дольська О.О. та ін. Філософські проблеми сучасного наукового пізнання. Харків: Вид. Іванченко І.С., 2023. 350 с.
5. Данильян О. Г., Дзьобань О.П. Методологія наукового дослідження. Харків:Право, 2023. 448 с.

Додаткова:

1. Дзьобань О.П. Філософія науки: підр. Київ-Одеса: Фенікс, 2024. 516 с.
2. Вихрущ В.О., Козловський Ю.М. Метод та методологія наукової діяльності. – Львів: вид. Львівської політехніки, 2020. 333 с.
3. Петрук Н.К., Поліщук О.С. Аксіологічні орієнтири у філософії сталого розвитку суспільства // Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. 2022. №1(52). С. 47-58.
4. Петрук Н.К., Гапченко О.В. Етичні виміри наукової діяльності. *Актуальні проблеми філософії та соціології.* 2022. Вип.35. С.39-43.
5. Петрук Н.К. Етика відповідальності як норма педагогічної діяльності. *Наукові записки Вінницького педагогічного університету. Серія Педагогіка і психологія.* 2021. Вип. 68. С. 64-68.
6. Філософські проблеми наукового пізнання: конспект лекцій /А.О. Ананьїн, В.В. Горлинський, О.О. Пучков, О.В. Уваркіна. Київ: ІСЗЗІ КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2023. 40 с.
7. N. Petruk, O. Gapchenko. Principles of discourse ethics and human existence in times of war. Anthropological Measurements of Philosophical Research. 2023, №23, p. 44-54.
8. Grote T., Genin K., Sullivan E. Reliability in Machine Learning. *Philosophy Compass*. 2024. Vol. 19, no. 5. e12974. DOI: https://doi.org/10.1111/phc3.12974
9. Grote T. Machine learning in healthcare and the methodological priority of epistemology over ethics. *Inquiry*. 2025. Vol. 68, no. 4. P. 1218–1247. DOI: https://doi.org/10.1080/0020174X.2024.2312207
10. Freiesleben T., Grote T. Beyond Generalization: A Theory of Robustness in Machine Learning. *Synthese*. 2023. Vol. 202, no. 4. 109. DOI: https://doi.org/10.1007/s11229-023-04334-9
11. Holm S. Statistical evidence and algorithmic decision-making. *Synthese*. 2023. Vol. 202, no. 1. 28. DOI: https://doi.org/10.1007/s11229-023-04246-8
12. Krásničan V., Gaižauskaitė I., Bülow W., Dlabolova D. H., Bjelobaba S. Transition from Academic Integrity to Research Integrity: The Use of Checklists in the Supervision of Master and Doctoral Students. *Journal of Academic Ethics*. 2024. Vol. 22. P. 149–161. DOI: https://doi.org/10.1007/s10805-023-09498-0
13. Löfström E., Pitkänen H., Čekanauskaitė A., Lukaševičienė V., Kyllönen S., Gefenas E. Research Ethics Committee and Integrity Board Members' Collaborative Decision Making in Cases in a Training Setting. *Journal of Academic Ethics*. 2025. Vol. 23. P. 39–63. DOI: https://doi.org/10.1007/s10805-024-09521-y
14. Güneş E. A Delphi Study on Ethical Challenges and Ensuring Academic Integrity Regarding AI Research in Higher Education. *Higher Education Quarterly*. 2025. DOI: https://doi.org/10.1111/hequ.70057
15. Eaton S. E. Postplagiarism: transdisciplinary ethics and integrity in the age of artificial intelligence and neurotechnology. *International Journal of Educational Integrity*. 2023. Vol. 19, no. 23. DOI: https://doi.org/10.1007/s40979-023-00144-1

14 Інформаційні ресурси

1. Модульне середовище для навчання. URL: https://msn.khmnu.edu.ua/course/view.php?id=5219
2. Електронна бібліотека ХНУ, URL: http://library.khmnu.edu.ua/
3. Інституційний репозиторій ХНУ, URL : https://elar.khmnu.edu.ua/home

ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ НАУКОВОГО ПІЗНАННЯ

Опис дисципліни (анотація)

Тип дисципліни	Нормативна
Цикл (перший/другий/третій)	Другий (магістерський)
Мова викладання	Українська
Рік навчання	Перший
Семестр	Перший
Кількість встановлених кредитів ЄКТС	4,0
Форми навчання, для яких викладається дисципліна	денна

Результати навчання: Студент, який успішно завершив вивчення дисципліни, повинен досліджувати шляхи формування наукових знань в інформаційному суспільстві; характеризувати структуру та рівні наукового пізнання; вільно оперувати методами, прийомами та засобами наукового пізнання; досліджувати наукові проблеми з урахуванням ціннісних та моральних норм; критично осмислювати інформацію про наслідки впливу науки й техніки на стан людини і сучасної цивілізації; застосовувати отримані знання при вирішенні професійних завдань у галузі інформаційних технологій.

Зміст навчальної дисципліни: Філософія пізнання. Особливості наукового пізнання. Наукове знання. Ґенеза наукового пізнання: історичний аспект. Рівні наукового пізнання. Методи і прийоми дослідження. Динаміка науки, теоретичні моделі розвитку науки. Сучасні концепції наукового пізнання. Наукове пізнання і цінності. Наукове пізнання в системі культури.

Пререквізити: вихідна.

Постреквізити – ОЗП.01 Методологія та організація наукових досліджень; ОЗП.03 Іноземна мова за професійним спрямуванням.

Методи викладання: словесні (розповідь, пояснення, бесіда), семінарські заняття, робота в групі.
Форми оцінювання результатів навчання: усне опитування, тестування. Критерії оцінювання наведені у робочій програмі дисципліни та МНС.
Вид семестрового контролю: іспит. 1 семестр

Навчальні ресурси:

1. Петрук Н.К., Гапченко О.В. Філософія науки: навчальний посібник. – Хмельницький: ХНУ, 2025.
2. Рубанець О. Філософські проблеми наукового пізнання. Суми: Університетська книга, 2023. 229 с.
3. Стежко З.В., Римар С.Л. Філософські проблеми наукового пізнання. Київ: ЦНТУ, 2022. 150 с.
4. Тараоєв Я.В., Дольська О.О. та ін. Філософські проблеми сучасного наукового пізнання. Харків: Вид. Іванченко І.С., 2023. 350 с.
5. Данильян О. Г., Дзьобань О.П. Методологія наукового дослідження. Харків: Право, 2023. 448 с.
6. Модульне середовище для навчання MOODLE. Доступ до ресурсу: https://msn.khmnu.edu.ua/course/view.php?id=4843

Викладач: д-р філос. наук, проф. Петрук Н.К.